

Twenties

Nikola Krátká

Bakalářská práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Design obuvi

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Nikola Krátká
Osobní číslo: K20169
Studijní program: B8206 Výtvarná umění
Studijní obor: Multimédia a design – Design obuvi
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Československá móda 20. let 20. století

Zásady pro vypracování

1. Teoretická část: Vypracujte písemnou studii zabývající se módou 20. let minulého století v Československu se zaměřením na obuv a galanterii a jejich společensko-historickým kontextem. Dále charakterizujte trendy a technologické postupy daného období při tvorbě obuvi a galanterie.
2. Projektová část: Nabyté znalosti a zjištění z písemné části práce využijte při návrhu a realizaci autorské kolekce obuvi a doplňků. Součástí odevzdané práce je plakát o rozměrech 100x70 cm v tištěné podobě. Součástí předané písemné práce je dodání elektronické verze bakalářské práce na Flash disku, který bude obsahovat taktéž samostatné fotografie v tiskové kvalitě z projektové části bakalářské práce. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250 mm delší strana. Formát pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách. Odevzdaná práce musí obsahovat rešerši inspiračních zdrojů vztahujících se ke zvolenému tématu, varianty návrhových řešení, postup zpracování vybrané varianty návrhového řešení, střihové řešení, technický popis.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- HERALD, Jacqueline, ELGIN, Kathy (ed.). *Fashions of a decade*. New York: Facts on File, c2006. ISBN 081606718X.
- KYBALOVÁ, Ludmila. *Od "zlatých dvacátých" po Diora*. Dějiny odívání. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-142-7.
- ŠTÝBROVÁ, Miroslava. *Boty, botky, botičky*. Dějiny odívání. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-986-7.
- UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918-1939: [elegance první republiky]*. Praha: Olympia, 1996. ISBN 80-7033-424-X.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Lucie Trejtnarová, Ph.D.**
Ateliér Design obuvi

Datum zadání bakalářské práce: **1. listopadu 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **17. května 2024**

L.S.

Mgr. Josef Kocourek, Ph.D.
děkan

MgA. Lucie Trejtnarová, Ph.D.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2023

PROHLÁŠENÍ AUTORKY BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala. V případě publikace výsledků budu uvedena jako spoluautorka.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne:

Jméno a příjmení studentky:

.....
podpis studentky

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o dámské módě 20. let minulého století v Československu konkrétně oděvu, obuvi a doplňcích. V písemné části popisuje jejich typické prvky, trendy, zajímavé detaily a technologii výroby. Práce se zaměřuje i na tehdejší významné představitele této módy. Také reflektuje vliv tehdejších historických událostí, kultury nebo vývoje ženských práv.

Všechny tyto poznatky jsou následně využity v projektové části, jejímž výstupem je autorská kolekce. K projektové části jsou doloženy i kresebné návrhy, stříhová řešení a technické nákresy produktů.

Klíčová slova: historie, móda, dámská móda, obuv, Československo

ABSTRACT

The bachelor thesis explores women's fashion of the 1920s in Czechoslovakia, specifically clothing, footwear and accessories. In the written part it describes its typical elements, trends, interesting details and production technology. The work also focuses on the important representatives of this fashion at that time. It also reflects on the influence of historical events, culture and the development of women's rights.

All this knowledge is then used in the project part, which results in the author's collection. The project part is also accompanied by drawings, pattern designs and technical drawings of the products.

Keywords: history, fashion, women's fashion, footwear, Czechoslovakia

Ráda bych chtěla poděkovat MgA. Lucii Trejtnarové, Ph. D. za vedení mé bakalářské práce a své rodině a přátelům za nekonečnou podporu a trpělivost.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 HISTORICKÉ POZADÍ 20. LET V ČESKOSLOVENSKU	10
1.1 Vliv 1. světové války a roku 1918	11
1.2 DOZVUKY POVÁLEČNÉ KRIZE A OBDOBÍ STABILIZACE (DO ROKU 1924)	12
1.2.1 Rozmach hospodářství	12
1.2.2 Atentát na Aloise Rašína	13
1.2.3 Média.....	14
1.3 ZLATÁ DVACÁTÁ (1925-1929).....	15
1.3.1 Proměna obyvatelstva	16
1.3.2 1929.....	17
1.4 STRUČNÝ POVÁLEČNÝ VÝVOJ OSTATNÍCH EVROPSKÝCH STÁTŮ	17
1.4.1 Francie.....	17
1.4.2 Malá dohoda.....	18
1.4.3 Polsko	19
1.4.4 Maďarsko	19
1.4.5 Rakousko.....	19
1.4.6 Německo	19
1.4.7 Velká Británie	20
1.4.8 Itálie.....	20
1.4.9 SSSR	20
2 ŽENA V ČESKOSLOVENSKU ANEB VÝVOJ ŽENSKÝCH PRÁV	22
3 ČESKOSLOVENSKÁ MÓDA	23
II PROJEKTOVÁ ČÁST	24
4 NADPIS HLAVNÍ KAPITOLY	25
ZÁVĚR	26
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	27
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	28
SEZNAM OBRÁZKŮ	29
SEZNAM PŘÍLOH	30

ÚVOD

Vybrat si téma mé bakalářské práce pro mě bylo jednoduché. Vždy jsem nejvíce inklinovala k myšlenkám a duchu historické éry 20. let 20. století. Jsou to pro mě jedny z nejzajímavějších let, jak co se týče historie samotné, tak historie módy nejen ve světě, ale i u nás v Čechách. Éra Hany Podolské nebo Tomáše Bati a jejich úspěchu v Československu i ve světě nebo strhující historický vývoj naší tehdy ještě mladé republiky. To vše mě vtáhlo do světa svobody, nevázanosti, poválečné euforie, ale také do světa zmítaného poválečnou krizí, nepokoji a nejistotou.

Celý svět se tehdy proměnil náš stát toho byla příkladem. A móda na to přirozeně musela zareagovat. Zejména ženy i díky získání mnoha práv, například toho volebního, odhodily jakousi sešněrovanost, která provázela prvních deset let 20. století. Móda přestala být výlučně jen záležitostí bohatých a stala se mnohem více dostupnou a začala být pohodlná a účelná. Stále si přitom zachovávala svou eleganci. A právě tato elegancie spojená s účelností, to jsou vlastnosti, které obdivuji a oceňuji i v současnosti. A tak jsem se rozhodla prozkoumat toto období, které je díky svému duchu, svým ikonickým šatům a obuvi dodnes takřka nevyčerpatelným zdrojem inspirace.

Zkrátka toto dějinné období mě zaujalo svou komplexností a v této práci jsem si tak dala za úkol přiblížit a osvětlit jaká skutečně byla 20. léta minulého století v Československu. V následujících kapitolách tak budu popisovat socio-historický kontext 20. let minulého století v tehdejší Československu, první léta po jeho vzniku, proměnu tehdejší společnosti. Zmíním zde také ženská práva a na tehdejší dobu pokrokové názory ohledně působení žen ve veřejném dění i kulturní změny a vlivy ze zahraničí. Dále se zaměřím na osobnosti a firmy československé módy v oděvu a v obuvi. V posledních kapitolách nakonec rozeberu tuto módu samotnou, její trendy, ikonické prvky, materiál a výrobní postupy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORICKÉ POZADÍ 20. LET V ČESKOSLOVENSKU

Období 20. let minulého století je součástí éry tzv. první republiky, která je datována od jejího vzniku v roce 1918 až do událostí, které následovaly po uzavření Mnichovské dohody v září 1938.

V tomto období se v nově vzniklém státním útvaru ustanovuje demokracie západního typu s rozvinutým právním systémem, rozvíjí se hospodářství a národní kultura. Hodnotami první republiky jsou slušnost, tolerance a síla demokratických zásad. Vzniká tak úplně nová státní forma, která se snaží dát československému lidu nový směr a morální hodnoty. (Uchalová, 1996)

Desítky let snahy obrozenců z 19. století o národní sebeurčení konečně úspěšně vyústily událostmi 28. října 1918 a následujících dnů. Na vytvoření samostatného státu měla výrazný vliv 1. světová, tehdy ještě zvaná Velká, válka, ale i vnitřní rozpolezení, které vládlo v českých zemích. Brzy po převratu tak bylo Československo uznáno za samostatný stát a 14. listopadu byl za prvního československého prezidenta zvolen Tomáš Garrigue Masaryk. Další významné posty obsadili: Edvard Beneš (ministr zahraničí), Milan Rastislav Štefánik (ministr vojenství), Karel Kramář (předseda vlády) nebo Alois Rašín (ministr financí). Definitivně bylo Československo uznáno na Pařížské mírové konferenci v roce 1919. (Němec, Hejtmánek, 2013)

Československá revoluce ovšem neměla jen národní cíle. Touha po samostatném státu vycházela mimo jiné z hluboké sociální krize, která zavládla po 1. světové válce hlavně ve střední a východní Evropě. Nový stát se tak musel brzy vypořádat i s hospodářskými, sociálními nebo politickými problémy, které přetrvaly od minulého režimu. I přesto se v lidech našel dostatek obětavosti a síly k překonání všech těžkostí. Čerpali je zejména z účasti na vítězství ve válce a národního úspěchu, kterého se podařilo dosáhnout. Jedno však tehdejší Čechoslováci měli společné se všemi ostatními přeživšími války ať už na straně vítězů nebo poražených: chtěli začít od znova, žít svůj život naplno, bavit se a přestat se bát. Na poválečnou dobu tak bylo kladeno velmi mnoho nároků, občas více než mohla unést. (Kárník, 2000)

1.1 Vliv 1. světové války a roku 1918

Hospodářský rozvrat zasáhl tehdejší Rakousko-Uhersko ještě před koncem 1. světové války s takovou silou, že nebylo schopné zásobovat ani své vojáky na frontě. (Němec, Hejtmánek, 2013) Navíc poslední měsíce války, a ještě rok po ní svět sužovala pandemie tzv. španělské chřipky. V Praze naplno propuká v říjnu 1918 a řádí i na Moravě a celkově po celé střední Evropě. Stav některých četnických a policejních stanic či úřadů byl vlivem nemoci poloviční, školákům se dokonce musely prodloužit prázdniny. Panika zachvátila celou zemi. Pandemie nakonec sama zanikla kolem roku 1920 a celosvětově si vyžádala více obětí než první světová válka. Na stavu naší země se neblaze podepsala. (Kárník, 2000)

Krise, která tak po válce zasáhla celou Evropu, navíc zesílená právě pandemií, byla drsným budičkem pro československý národ, stále opojený nabytou samostatností. Špatné zásobování a přidělový systém, prakticky rozložený kvůli krizi a pandemii, způsobily, že spousta lidí se ocitla na hranici chudoby a podvýživy. (Kárník, 2000) „Roztrpčení lidé navíc začali volat po změně řádu, lákala rudá záře z Ruska.“ (Klimek, 2003) Tam totiž v roce 1917 vyhrála bolševická revoluce a vláda extrémní levice se stala pro Československo i Evropu nemalým strašákem, kterému se snažili vyhnout.

Nedostatek potravin kromě výše zmíněného podpořila i slabá úroda roku 1918. Chyběly základní potraviny jako maso, mléko nebo mouka, ta se musela urychleně dovážet z Ameriky. Chybělo i další zboží, například oblečení nebo obuv. Katastrofou byl i nedostatek paliv potřebných pro průmyslovou výrobu, ta byla zcela vyčerpána. K tomu všemu prudce stoupla nezaměstnanost, až 20 % dělníků bylo nezaměstnaných. Propouštěly i takové firmy jako zlínský Baťa a nezaměstnanost stoupala i v textilní výrobě nebo ve zbrojovkách. Všichni totiž těžili z válečných zakázek, které po válce logicky ustaly. Státní podpora nezaměstnaných, která byla v prosinci 1918 schválena zákonem byla zoufale nedostatečná. Protože zatímco ceny strmě stoupaly, mzdy se zvyšovaly mnohem pomaleji. Například 1 kg vepřového masa v Praze stálo 16,90 Kč, máslo se vyšplhalo na 26 Kč a 1 kg chleba byl za 3,40 Kč. S oblečením a obutím to bylo neméně složité. Pár obuvi vyšel zhruba na 28-54 Kč, Baťa měl prodávat pár za 80-100 Kč. Slušné šaty byly prý až za 1 200 až 1 600 Kč. Pro srovnání, měsíční mzda běžného zaměstnance v roce 1919 činila 135-260 Kč. Zoufalost lidí vedla k mnoha nepokojům zvaným hladové bouře nebo protidrahotní bouře, kdy lidé, kteří vyšli do ulic demonstrovat, začali rabovat okolní obchody, často se zaměřili na ty s „nečeským“ názvem. (Kárník, 2000, Klimek, 2003, Němec, Barek, 2013)

Trnem v oku běžných lidí se stala i extrémní lichva s potravinami tzv. „keřasení“. Keřasové byli překupníci, kteří nelegálně na černém trhu prodávali nedostatkové zboží za ještě vyšší ceny, než bylo dostupné. (Němec, Barek, 2013) Obětmi lynčování byli kromě nich často i Němci nebo Židé. Policie se proti těmto nepokojům obávala zakročit, vláda byla bezradná. V prosinci 1918 tak musel zasáhnout sám Masaryk a promluvit k národu. Při svých cestách po zemi sliboval nápravu situace a jeho autorita na rozbourané Čechy zafungovala. Bohužel relativní klid vydržel pouze do května 1919, kdy se demonstrace rozhořely znovu. Tentokrát už ale ozbrojené složky dokázaly sjednat pořádek. Poválečné nepokoje na našem území tímto dosáhly svého vrcholu. Ke zlepšení situace přispěli hlavně zvětšující se časový odstup od války a pomalu se zlepšující hospodářské poměry v zemi. (Klimek, 2003)

1.2 Dozvuky poválečné krize a období stabilizace (do roku 1924)

Národní revoluce, která probíhala ještě v roce 1921, skončila vítězstvím pro československou demokracii. (Kárník, 2000) Ale vyhráno ještě nebylo. Sice se podařilo definitivně ustanovit stát a jeho politickou garnituru, ale z hlediska hospodářského a sociálního to bylo horší a bylo tak nutné situaci co nejdříve stabilizovat.

1.2.1 Rozmach hospodářství

Dát do pořádku československé hospodářství nebyl zdaleka snadný úkol. Často ho totiž nevlastnili Češi, ale čeští, rakouští nebo říšští Němci nebo se stopy po jeho majitelích ztrácely ve Vídni. Válka přivedla zemi na pokraj krachu, a proto byla hospodářská obnova země tak důležitá. Dále byla potřeba strukturovat výrobu a zavést do ní nové technologie. A přesto, že poválečná konjunktura byla zatím největší ze všech dosavadních, bylo tu několik problémů, které bylo třeba vyřešit. (Kárník, 2000)

Československé hospodářství, poprvé za celou novodobou historii tvořilo samostatnou jednotku a bylo nutné, aby se prosadilo na mezinárodní úrovni. Bohužel se ale rodilo zrovna do doby všeobecného útlumu světové ekonomiky. Bylo jakožto drobný trh silně závislý na trhu světovém. Na vzniklou situaci mělo vliv krom jiného i rozdělení velkých státních celků. Rozdělení monarchie totiž vedlo k přetrhnutí starých a zavedených hospodářských vazeb a bylo nutné je vyjednat znovu. V atmosféře nevraživosti z mnoha převratů to ale nebyl příjemný úkol. Okolní nástupnické státy navíc, stejně jako Československo, zaváděly celní hranice kvůli čemuž zboží významně podražilo. Mnohem lépe situaci snášely státy, jako například USA, s velkým vnitřním trhem. (Kárník, 2000)

Přidala se i poválečná inflace. Tu sice zastavila reforma A. Rašína, ale jen na pár měsíců. Inflace tak až do roku 1921 sledovala inflační trend hlavně Rakouska a Německa. To mělo za následek zdražování výroby a zboží, obrovský rozmach černého trhu a velké sociální nepokoje, stávky a demonstrace (výše zmíněné hladové bouře). K definitivní stabilizaci hospodářských poměrů došlo až kolem roku 1924. (Kárník, 2000)

Nutno ale poukázat na optimismus a nesmírné úsilí všech státníků, hospodářů a podnikatelů v této době, kteří svou činností hnali vývoj vpřed. Čím více překážek potkávali, tím usilovněji se hnali vpřed, což byl nevídaně pozitivní jev. Je jisté, že právě tento prvek ve vývoji první republiky vytvořil rys oné usilovné snahy „*být dobrý mezi nejlepšími a nejlepší mezi dobrými*“, která tak charakterizovala toto unikátní období. (Kárník, 2000)

1.2.2 Atentát na Aloise Rašína

Nastartovat skomírající hospodářství se ale přes všechny překážky relativně dařilo a nálada ve společnosti začínala být optimistická. Ale nic z toho bohužel nepomohlo zabránit jednomu velice tragickému incidentu.

Alois Rašín byl politik a náš první československý ministr financí. Byl také jedním z těch, kdo 28. října 1918 vyhlásili vznik samostatné ČSR. Urputně za vznik státu bojoval a poté odhodlaně bránil jeho zájmy. Mimo jiné jako vystudovaný právník sepsal vůbec první zákon o zřízení samostatného státu. Za podporu vzniku samostatného státu Čechů a Slováků opakovaně stanul před soudem, a nakonec byl spolu s Karlem Kramářem i odsouzen k trestu smrti. Ten byl naštěstí zrušen. Funkci ministra financí zastával v letech 1918-1919 a poté 1922-1923. Dbal na silnou národní měnu, prosazoval státní úspory a tvrdě potlačoval inflaci. Tato opatření byla sice efektivní, ale bohužel tíživě dopadala na chudší vrstvy společnosti a přispěla ke zvýšení nezaměstnanosti. (Zuna, 2007)

I přesto bylo pro národ šokem, když se dozvěděli, že na Rašína byl 5. ledna 1923 spáchán atentát. Devatenáctiletý anarchokomunista Josef Šoupal věřil, že když dokáže odstranit Rašína a ostatní čelní představitele, podle něj reprezentujících kapitalismus, že se společnost a systém změní. A tak si na něj počkal před jeho domem a když Rašín vyšel, dvakrát vystřelil. Jedna z kulek zasáhla ministra financí do páteře a přetřela míchu. Po šesti týdnech utrpení Alois Rašín umírá v podolské nemocnici. V únoru téhož roku je mu vystrojen pohřeb se státními poctami. (Kárník, 2000, Zuna, 2007)

Atentát byl v Československu mimořádnou událostí, nejbližší jí byl nevydařený pokus o atentát na K. Kramáře před 4 lety. A politickou scénu silně poznamenal. Přesto, že Rašín byl

pravděpodobně nejméně populárním politikem v zemi až po jeho smrti se ukázalo, že byl jedním z klíčových pilířů tehdejší vlády a státu obecně. (Kárník, 2000)

Obrázek 1 Boj Aloise Rašína s následky atentátu na stránkách Národních listů (1923), (Dolejšký, Šimíček, 2009)

1.2.3 Média

Ze začátku byl prakticky jediným médiem, která měl vliv na společnost a její názory pouze tisk. Nejvlivnějšími staly noviny, konkrétně deníky. Jak už název napovídá, vycházely denně a mohly tak sloužit jako aktuální zpravodajství. Tzv. večerňáky byly dokonce ještě o půl den aktuálnější a často obsahovaly i bulvární zprávy. Jinak se zde objevovaly zprávy o vnitropolitickém dění, dění ze zahraničí, zprávy z jednotlivých regionů (kde daný deník zrovna vycházel) nebo informace ze světa kultury. Svoje noviny měla téměř každá tehdejší politická strana. Příkladem byly Národní listy nebo komunistické Rudé právo. Někteří ale přílišnou závislost tisku na politických stranách považovali za chybu, a tak objevily pokusy o tisk nezávislý. Jedněmi z těch, co zanechaly výraznou stopu se staly Lidové noviny, v nichž se objevovaly příspěvky takových osob, jakými byli například bratři Čapkové, Ferdinand Peroutka nebo Leoš Janáček. V Lidových novinách se mimo jiné poprvé objevila politická karikatura. Z ostatního tisku měl výsadní postavení ještě časopis Přítomnost, založený v roce 1924 Ferdinandem Peroutkou. (Kárník, 2000)

V průběhu 20. let se k tisku přidružil také rozhlas. Byl ale ze začátku velmi nákladný na provoz a technicky nedokonalý, ze začátku byl tak omezen jen na střední a vyšší vrstvu společnosti. Informační funkce též zatím pokulhávala. Rozhlasové vysílání bylo zahájeno 18. května 1923 v Praze a zpočátku mělo pouze jedinou stanici. (Kárník, 2000)

Dalším zajímavostí byl bezpochyby kabaret, která ve dvacátých letech zažíval svůj zlatý věk. Vyvinul se z francouzského šantánu a jeho specifikem byla jevištní vystoupení, kde se střídali mluvené slovo, zpěv a různé scénky. Sály byly zařízené jako pohostinství, zákazník tak mohl konzumovat svůj nápoj a u toho sledovat představení. Tato forma skýtala možnost vyjadřovat se k současnému dění a událostem a mohla často přejít v politickou nebo společenskou satiru. Kabaret byl nedílnou součástí tehdejšího společenského života obzvláště ve městech. Nejslavnějším kabaretem se stala Červená sedma. (Kárník, 2000)

1.3 Zlatá dvacátá (1925-1929)

Období mezi lety 1925-1929 patřilo v Československu k nejkolidnějším létům. Na rozdíl od některých jiných států se zvládly vyvarovat nejrůznějších revolučních převratů nebo nastolení diktatury či nějakého totalitního režimu. A až na malou krizi v roce 1926 způsobenou opětovným návratem německých výrobků na mezinárodní trh se konečně projevíly snahy z první poloviny 20. let o rozvoj hospodářství. To se konečně stabilizovalo a začalo prosperovat. A rozvíjet se mohla i kultura. Období největší konjunktury a prosperity roku 1927 přineslo éru optimismu a pacifismu. A bylo to znát i na kvalitě společenského života. Rostla mimo jiné i potravinová soběstačnost. Léta „budování státu“ a národní revoluce již pominula a nastoupit měl hladký vnitropolitický vývoj. V cestě tomu ale stálo několik překážek. Jednak potíže s národnostním složením státu, které byly přítomné v podstatě už od vzniku republiky a dále fakt, že země se sotva vrátila na předválečnou výrobní úroveň. V roce 1928 mimo jiné naše země oslavila prvních deset let své existence. (Kárník, 2000)

Československo nemělo ve střední Evropě jednoduché postavení. Jeho výroba byla za války redukována na úroveň, která lidem umožnila pouhé přežívání. Lidé tehdy buď zbraně vyráběli nebo s nimi sloužili. Kromě zbrojního průmyslu byl zastaven všechn další technický vývoj. A teď když byly překonány všechny dosavadní krize bylo nutné hospodářství překopat, aby mohlo sloužit lidem a ne už válce. Zároveň se muselo začít modernizovat a inovovat, s tím musel jít ruku v ruce výzkum, který byl doposud takřka neexistující. Například zavádění elektrifikace a výroba elektrické energie. Její spotřeba nejen

při výrobě, ale k osvětlování měst nebo k potřebám jednotlivých domácností se stala ukazatelem vyspělosti dané země a znakem modernizace. (Kárník, 2000)

Pomalu se obnovoval i vnitřní a mezinárodní trh. České země totiž patřily mezi země exportní, až tři čtvrtiny výroby se orientovalo na vývoz. Proto byl pro náš stát důležitý i vývoj hospodářství okolních států v Evropě ale i ve světě. Zejména, co se našich spojenců týče. Pokud by se na rozdíl od nás pořád potáceli v krizi, nevznikl by dostatečně velký trh pro naše zboží. Naštěstí se tak nestalo a k oživení ekonomiky došlo téměř ve všech státech současně. (Kárník, 2000, Němec, Barek, 2013)

1.3.1 Proměna obyvatelstva

Velká válka znamenala přelom i co se týče vývoje lidstva a společnosti. Funkce rodiny a vše kolem ní se začalo dramaticky měnit. Začal se zvyšovat věk dožití a celkově zdraví obyvatelstva a s tím začalo přicházet i plánování potomstva, tedy kolik dětí mít a kdy. Nebylo už totiž tolik nutné rodit mnoho dětí, protože se snižovala i dětská úmrtnost. V ČSR jde tento vývoj nejvíce vidět v Českých zemích, Slovensko a Podkarpatská Rus byly totiž značně demograficky opožděny. Stále více obyvatel se z vesnic stěhovalo do měst, která se rozrůstala závratným tempem. (Kárník, 2000)

Jako město můžeme definovat sídliště členěné na centrum a předměstí s betonovými, dlážděnými či jinak zpevněnými ulicemi, s elektrickou sítí, vodovodem a kanalizací. Všechny tyto aspekty už buď byly ve městě přítomny nebo se právě zaváděly. Počet obyvatel zatím pro získání statutu města nehrál roli, existovala jak velmi lidnatá města, tak města, jejichž počet obyvatel mohly převýšit i některé vesnice. Ve městech byly přítomny všechny základní služby, a navíc i různá specializovanější řemesla (např. obuvník nebo hodinář). Často zde byla situována menší či větší průmyslová výroba, samozřejmě byla nemocnice a několik lékařů, často s určitou specializací. Města, zvláště ta větší mohla kromě základního vzdělání poskytnout i vzdělání střední na některé ze středních škol nebo na reálném gymnáziu. Kulturu ve městech často zajišťovalo stále více oblíbené kino, dále pak klasické divadlo. Obyvatelé města se také mohli přidat k různým spolkům nebo klubům jako např. turistický nebo sportovní (fotbal, hokej, ...). Pravidlem byla i přítomnost městského muzea. Další prvky jako pošta nebo městský úřad byly taktéž samozřejmostí. (Kárník, 2000)

Vesnice se ze sídla lidí zcela závislých na zemědělství vyvinula do moderní podoby, která později dostala název „středisková obec“. Sice zatím neměla vodovod nebo kanalizaci jako město, ale elektřina už byla nedílnou součástí nebo se právě rychle zaváděla. Počet obyvatel

mohl dosáhnout až k tisícovce a mnoho z nich se živilo nějakým druhem řemesla. Přítomni mohli být truhlář, kovář, řezník, krejčí (pro pánskou módu) a krejčová (dámská móda) nebo třeba zámečník či holič. Dost lidí se také živilo dělnickou prací, za kterou dojížděli. Na vesnicích se začali usazovat i lékaři s všeobecným vzděláním a vedli zde své ordinace. Nesměla chybět ani porodní asistentka, rodilo se totiž převážně doma. V každé obci se zpravidla také nacházely alespoň dva obchody, hostinec a pošta. Základní vzdělání zajišťovala obecná škola. Kulturu zase ochotnické divadlo. Pořádaly se masopustní zábavy, plesy nebo různé poutě. Nedílnou součástí života pak byly bohoslužby sloužené v místním kostele. (Kárník, 2000)

Značnou proměnou prošlo i postavení ženy v tehdejší společnosti a v rodině. Žena jako taková se stala občankou se všemi právy k tomu náležícími, jako třeba aktivní a pasivní volební právo. Začala vědomě rozhodovat o počtu svých dětí, tomu napomohla i vyšší úroveň péče o rodičku před porodem i po něm. Také se začalo řešit, jak případnému otěhotnění předcházet nebo jak pečovat o dítě, jeho zdraví nebo vzdělání. Mohla cvičit v Sokole či jiné tělovýchovné organizaci nebo hrát v ochotnickém divadle. Zásadně se proměnila i ženská móda. K těmto změnám ale nedošlo u všech obyvatel tak hladce, pomaleji probíhaly například v některých odlehlejších regionech.

1.3.2 1929

1.4 Stručný poválečný vývoj ostatních evropských států

1.4.1 Francie

Československo bylo od počátku svázáno se státy Dohody, obzvlášť s Francií. Z principu nemohlo stát samostatně, potřebovalo spojence. Toho našlo ve Francii, ale víc, než rovnocenné spojení to bylo skoro až podřizování se (vrchní velení armády bylo dokonce do roku 1925 svěřeno francouzskému generálovi). Paříž totiž měla ve zvyku podřizovat zájmy svých menších spojenců těm svým, a tak trochu je komandovat, aby dosáhla svých záměrů. Ale přesto že její pozice, coby největší velmoci na kontinentu slábla, stala se jakýmsi vzorem, francouzské pojetí poválečné Evropy Československo kvitovalo. To spočívalo v následujícím: udržet situaci v Evropě takovou, jak byla dána mírovými dohodami, na pokračování vedoucí role Francie v Evropě, na vyřazení Německa ze všech hospodářských, vojenských nebo politických uskupení a absenci tlaku Sovětského svazu zvlášť ve střední Evropě. (Kárník, 2000, Klimek, 2003)

Francie samotná to neměla po konci Velké války jednoduché. Byla nejvíce poničena boji, pravděpodobně měla i nejvíce padlých. I z tohoto všeho možná pramenil velice tvrdý přístup k poraženým státům, zejména pak k Německu, po kterém vyžadovalo platit fakticky devastující reparační. V roce 1923 dokonce společně s Belgií vojensky obsadili část Německa Porúří, které bylo považováno za srdce německého průmyslu. K obsazení se Francie uchýlila právě kvůli neschopnosti Německa reparační včas splácet. To, čeho si ale československá diplomacie cenila byl evropský přístup tamějšího ministra zahraničí A. Brianda a jeho úspěšné snahy o mírové sjednocení Evropy. Roku 1924 tak byla s Francií uzavřena smlouva, která deklarovala prioritní vazby Prahy na Paříž. Přímá záruka vojenské pomoci v ní ale, bohužel, chyběla. (Kárník, 2000, Klimek, 2003)

1.4.2 Malá dohoda

Další státy, které s ČSR uzavřely spojení tzv. Malou Dohodu byly Království SHS (Království Jugoslávie) a Rumunsko. Království SHS bylo stejně jako Československo nově vzniklým státem. Státní útvar, který sdružoval převážně Srby, Chorvaty a Slovincy, se prakticky od svého vzniku potýkal se svými vnitřními problémy. Na jedné straně to byl srbský hegemonismus (pokus o politickou nadvládu nad ostatními národy ve státě), na druhé straně chorvatské snahy o odtržení. V zemi vznikla poměrně silná komunistická strana, která ale byla brzy zakázána. Cca od roku 1925 v zemi sílilo napětí pramenící z prudce se měnící politické situace, které utnul až král v roce 1929. Nastolil absolutistickou vládu zrušil parlament a všechny politické strany. Pro Československo to byl z politického hlediska odstrašující příklad, jinak ale s Jugoslávií, jak se stát po roce 1929 přejmenoval, udržovalo četné kulturní styky. (Kárník, 2000)

Rumunsko sice vyšlo z války s územními zisky, ale to znamenalo i zvýšení počtu obyvatel, což se ukázalo jako problém, protože země nebyla schopna se o všechny své obyvatele postarat. Zemi tak zachvátila bída, kterou se nepodařilo zahnat celé meziválečné období. Rumunsko tak bylo na versailleském mírovém systému (systém mírových smluv uzavřených po Velké válce, závisel na převaze vítězných mocností, což vyvolávalo nespokojenost nejen u poražených států. Díky němu byla ustanovena SN, nefunkční předchůdce dnešní OSN) závislé mnohem více než naše země. Malá dohoda tedy byla spojenectvím založeným pouze na vzájemném nepřátelství vůči Maďarsku, na jehož úkor si všechny zmíněné země včetně ČSR přilepšily. Což pro smysluplné spojení bohužel úplně nestačilo. (Kárník, 2000, Němec, Pravda, 2013)

1.4.3 Polsko

S Polskem jakožto sousedem ČSR se československá strana snažila dohodnout, ale vzájemné spory o Těšínsko, Javorinu nebo Spiš tomu bránily. Co se týče politického vývoje v Polsku na rozdíl od výše zmíněných balkánských států byl zaveden parlamentní režim, klidu na poli mezinárodním ale bránil poměrně silný polský nacionalismus. Polsko totiž po válce požadovalo vrátit své hranice až do rozlohy bývalého Království Polska, což byl samozřejmě naprosto nereálný požadavek. A tak bylo až do jara 1921 ve válečném konfliktu prakticky se všemi sousedy. Nejen to, ale hlavně neschopnost řešit své vnitřní záležitosti demokratickou cestou vedly zemi ve 30. letech k ustanovení autoritářského režimu. (Kárník, 2000)

1.4.4 Maďarsko

Maďarsko vyšlo z války s docela velkými územními ztrátami. K moci se v roce 1919 dostali komunisté, ti byli ale záhy svrženi a země se prohlásila za království. Velmoci ale samozřejmě neumožnily návrat Habsburků na trůn, a tak se Maďarsko stalo v podstatě královstvím bez krále. Zahraniční politika se stala ještě agresivnější, než bývala, mimo jiné na Slovensku podporovala falešně slovenské separatistické hnutí.

1.4.5 Rakousko

Poválečné Rakousko bylo v historii velice výjimečné. Nechtělo totiž nikdy vzniknout. Bývalá říše se scvrkla na poměrně malý stát, ubylo milionů obyvatel. Rakušané si najednou museli zvykat na mnohem skromnější poměry, například na zásobování hlavního města Vídně měl najednou místo celého Podunají stačit jen rakouský venkov. Průmysl se také ocitl na suchu a byl odkázán na dovoz. Vídeň tak viděla v Českoslovácích hlavní ničitele svého mocnářství a vztahy tak byly velice chladné. Velmi brzy se taky přidal strach rakouských politických elit z velkoněmeckých myšlenek přicházejících ze sousedního Německa. Ty hlásala tamější národně socialistická NSDAP. (Kárník, 2000)

1.4.6 Německo

Bývalá velmoc, krutě pokořena prohrou v 1. světové válce byla sousedem, s nímž jsme měli nejdelší hranici. Německo bylo po válce zbaveno své armády (s čímž se Němci nikdy nesmířili), přišlo o část území a navíc muselo zaplatit astronomické reparace, na které tlačila zejména Francie. Země se navíc musela poprat s několika pokusy o převrat, mezi nimi i s tím nacistickým v roce 1923 (tzv. Pivní puč). Situace se vyostřila až v témže roce, kdy došlo

k okupaci Porúří, ta pak ukončila i všechny ostatní pokusy o revoluci v zemi. V tomto období se ale paradoxně Německo začalo stabilizovat. Vládě se podařilo stabilizovat měnu, o rok později vstoupil v platnost i Dawesův plán, který poskytl Německu obrovskou půjčku, aby se zbídačená země konečně mohla postavit na nohy. Navíc reparace byly sníženy na polovinu. Plán měl tak stabilizovat Německo a připoutat k demokratickým velmocím skrze kapitál. Do země tak začala proudit špičková, převážně americká technologie a hospodářství se konečně nastartovalo. Paradoxně to přitížilo hospodářství ČSR. Zkrotit obří inflaci pomohla zejména tehdejší vláda Gustava Stresemanna, kterému se povedlo skrze Anglii vyjednat u Francie ústupky, které postupně Německu pomohly opět se zařadit mezi evropské velmoci. Mimo jiné to byl právě on, kdo poprvé vyslovil myšlenku o ochraně Němců nejen v Německu, ale i v zahraničí, Československa nevyjímaje. (Kárník, 2000, Němec, Pravda, 2013)

1.4.7 Velká Británie

Británie se po válce poměrně zadlužila, na druhou stranu získala spoustu nových kolonií. Podařilo se zažehnat konflikt mezi královstvím a Irskem, který se rozhořel. Od roku 1924 se konzervativci střídali ve vládě s labouristy, kteří byli velmi prosovětsky naladěni. V roce 1929 byly obnoveny diplomatické styky se SSSR, které byly o dva roky dříve přerušeny. Jinak se Británie starala o své kolonie a udržovala svůj tradiční odstup od kontinentu. (Kárník, 2000)

1.4.8 Itálie

Itálie byla bezesporu nejslabší velmocí. Za války se přidala k Dohodě pouze pod příslibem územních zisků. Tyto představy ale nebyly naplněny, a tak se roku 1922 vydala Itálie cestou fašistické diktatury pod vedením Benita Mussoliniho. Tato událost mimo jiné inspirovala radikální pravicová hnutí po celé Evropě, fašismus byl zpočátku dokonce vnímán jako záchrana před levicovým komunismem. Roku 1928 Mussolini oficiálně zrušil parlamentní demokracii v Itálii. Zájmy ČSR a Itálie se neshodovaly prakticky v ničem, diplomatická nebo jakákoliv jiná spolupráce mezi zeměmi tak byla prakticky mizivá. (Kárník, 2000)

1.4.9 SSSR

Pro Rusko byly Velká válka a následující občanská válka velmi vyčerpávající a ničivé. Země z ní vyšla jako Svaz sovětských socialistických republik, státní zřízení ovládané komunistickou ideologií, s naprosto kolabujícím hospodářstvím, nezaměstnaností prakticky

většiny obyvatel a extrémním nedostatkem potravin, který měl za následek miliony hladovějících lidí. V roce 1921 sice některé evropské státy zorganizovaly akci na pomoc hladovějícím ale bohužel ani to nestačilo a statisíce lidí zemřely. (Kárník, 2000)

Bolševici zde i nadále upevňovali své postavení a moc a utužovali totalitní režim, jenž v zemi zavedli a kvůli kterému se z Ruska stával odstrašující příklad pro celou Evropu. V tomto směru se ukázal být mimořádně zdatný Josif V. Stalin, který se po smrti V. I. Lenina stal jeho nástupcem. Systematicky odstraňoval své odpůrce jak mezi obyvatelstvem, tak uvnitř komunistické strany. Při snaze o obnovu zdevastované země byla ke konci 20. let zahájena industrializace. Ta, prováděna bezohledně a za nelidských podmínek, stála životy zejména vězně v nově zorganizovaném systému GULAGů (Glavnoje upravlenie lagerej = Hlavní správa nápravně-pracovních táborů). Přesto měla své výsledky a Sovětský svaz se v průběhu let začal osvobozovat ze závislosti na zahraničním trhu. (Kárník, 2000, Němec, Kohut, 2013)

Stran diplomacie se snažila sovětská vláda navázat vztahy s ostatními státy už v roce 1920. Hlavním partnerem SSSR se stalo Německo, ale smlouvy měl i například s Litvou, Lotyšskem nebo Tureckem. Obchodní smlouvy se podařilo navázat s Anglií, Rakouskem, Itálií nebo Československem. (Kárník, 2000)

2 ŽENA V ČESKOSLOVENSKU ANEB VÝVOJ ŽENSKÝCH PRÁV

3 ČESKOSLOVENSKÁ MÓDA

II. PROJEKTOVÁ ČÁST

4 NADPIS HLAVNÍ KAPITOLY

ZÁVĚR

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

KÁRNÍK, Zdeněk, 2000. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. Dějiny českých zemí. Praha: Libri. ISBN 80-727-7027-6.

KLIMEK, Antonín, 2003. *Vítejte v první republice*. Praha: Havran. ISBN 80-86515-33-8.

UCHALOVÁ, Eva, 1996. *Česká móda 1918-1939: [elegance první republiky]*. Praha: Olympia. ISBN 80-7033-424-X.

Webové stránky

NĚMEC, Václav, BAREK, David (ed.), 2013. Československo do roku 1929. Online. Dějepis.com. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/ceskoslovensko-do-roku-1929/>. [cit. 2023-012-11].

NĚMEC, Václav, BAREK, David (ed.), 2013. Formování československého státu (1918–1921). Online. Dějepis.com. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/formovani-ceskoslovenskeho-statu-1918-1921/>. [cit. 2023-12-10].

NĚMEC, Václav, HEJTMÁNEK, Jan (ed.), 2013. Krize Rakouska – Uherska, Vznik Československa. Online. Dějepis.com. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/krize-rakouska-uherska-vznik-ceskoslovenska/>. [cit. 2023-12-10].

NĚMEC, Václav, KOHUT, Martin (ed.), 2013. *Sovětský svaz v době stalinismu*. Online. Dějepis.com. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/sovetsky-svaz-v-dobe-stalinismu/>. [cit. 2024-02-26].

NĚMEC, Václav, PRAVDA, Petr (ed.), 2013. Versailleský mírový systém. Online. Dějepis.com. Dostupné z: <https://www.dejepis.com/ucebnice/versaillesky-mirovy-system/>. [cit. 2024-02-03].

Příspěvek, obrázek na webu

ZUNA, Pavel, 2007. Slavné dny: 5. 1. 1923 Den atentátu na Aloise Rašína. Online. In: SEZNAM.CZ A.S. Stream. Dostupné z: <https://www.stream.cz/slavedny/den-atentatu-na-aloise-rasina-5-leden-1923-152822>. [cit. 2024-01-23].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Kč koruna československá

kg kilogram

tzv. takzvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Boj Aloise Rašína s následky atentátu na stránkách Národních listů (1923), (Dolejský, Šimíček, 2009)	15
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

